

TUUSULAN HÄRISKIVEN ALUEEN LUONTOSELVITYS

ENVIRO

Esa Lammi, Pekka Routasuo & Marko Vauhkonen

29.12.2014

TUUSULAN HÄRISKIVEN ALUEEN LUONTOSELVITYS

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Selvitysalue ja tietolähteet.....	3
3 Menetelmät.....	4
3.1 Liito-oravainventointi.....	4
3.2 Pesimälinnustonselvitys.....	4
3.3 Lepakkonselvitys.....	5
3.4 Kasvillisuuden ja luontotyyppien inventointi.....	5
4 Selvitysalueen yleiskuvaus.....	7
5 Liito-orava.....	9
6 Pesimälinnusto.....	9
6.1 Huomionarvoiset lajit.....	11
7 Lepakot.....	11
7.1 Lepakoille tärkeät alueet.....	13
8 Arvokkaat luontokohteet ja lajit.....	13
8.1 Häriskiven lähde.....	13
8.1 Häriskiven siirtolohkare.....	14
9 Suositukset.....	14
10 Lähteet ja kirjallisuus.....	15

Kansi: Suuri siirtolohkare vesitorninmäen etelärinteessä.

Ilmakuvat ja pohjakartat © Maanmittauslaitos.

Valokuvat © Esa Lammi.

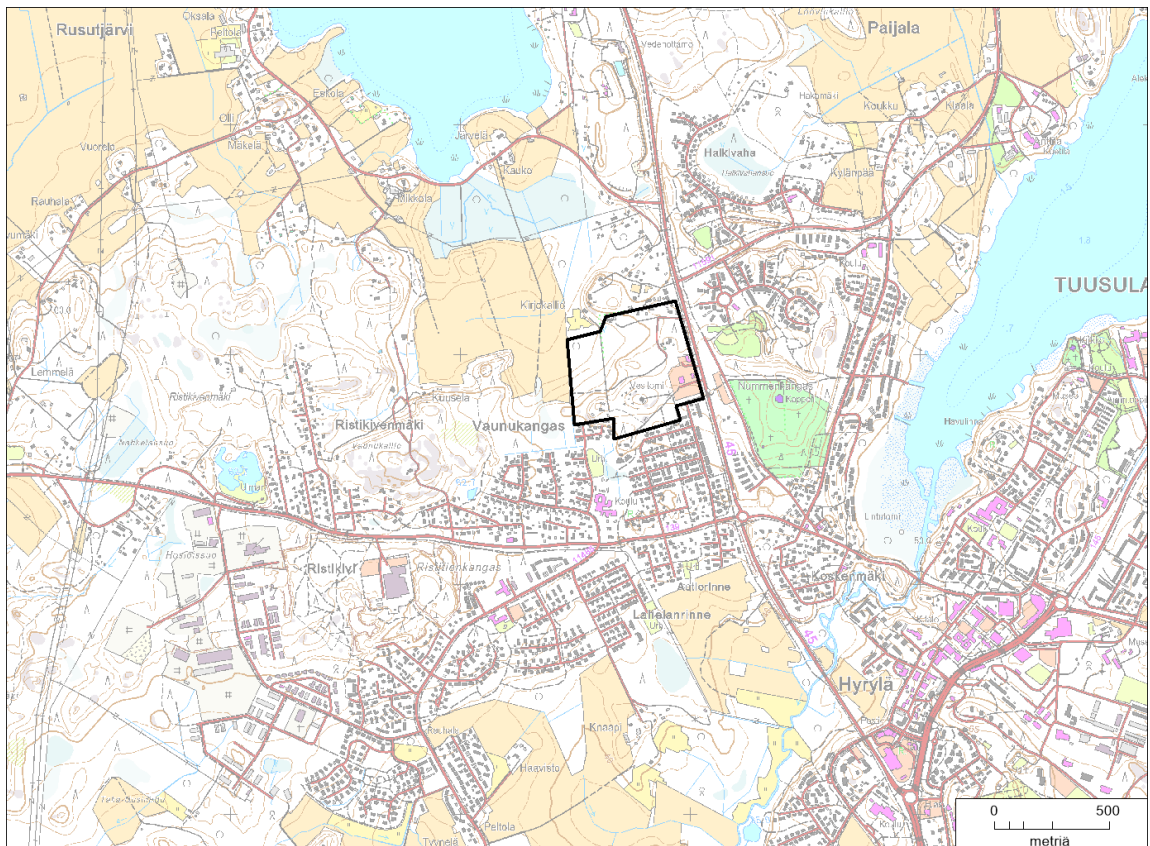
1 JOHDANTO

Tuusulan kunta tilasi keväällä 2014 Häriskiven alueen luontoselvityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä. Selvitystä käytetään asemakaavoituksen tausta-aineistona. Toimeksiantoon kuului keväällä tehty liito-orava- ja pesimälinnustaselvitys, kesällä tehty lepakkoselvitys sekä kasvillisuuden ja arvokkaiden luontokohteiden inventointi.

Tässä raportissa esitellään Häriskiven alueen luonnonolot, arvokkaat luontokohteet sekä huomionarvoisten eläin- ja kasvilajien esiintymät. Lisäksi annetaan suosituksia maankäytön suunnittelun tueksi. Selvityksen ovat laatineet biologit FM Esa Lammi, LuK Pekka Routasuo ja FM Marko Vauhkonen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:stä.

2 SELVITYSALUE JA TIETOLÄHTEET

Häriskiven selvitysalue sijaitsee Hyrylän keskustan luoteispuolella (kuva 1). Alue rajautuu lännessä Rusutjärven eteläpuolisiin peltoihin, etelässä Vaunukankaan taajamaan ja idässä Hämeentiehen. Pohjoispuolella on vanhaa pientaloasutusta. Selvitysalueen itäreunassa on kuorma-autovarikko ja pohjoisosassa joitakin asuinrakennuksia. Muu alue on vaihtelevaa metsämaastoa. Häriskiven mäellä sijainnut vesitorni on purettu. Selvitysalueen pinta-ala on 24,5 hehtaaria.

Kuva 1. Häriskiven selvitysalueen sijainti.

Häriskiven alueelta ei ole aiemmin tehty asemakaavatasoista luontoselvitystä. Alue kuului vuonna 2011 valmistuneeseen Tuusulan yleiskaavan luontoselvitykseen (Luontotieto Keiron 2011), mutta siinä ei mainita luontokohteita Häriskivestä. Alueella sijaitsevasta lähteestä on vuonna 2013 valmistunut lausunto, jonka mukaan lähde on vesilain 2 luvun 11 §:n suojaama pienvesi (Lammi 2013).

Selvitystä varten kootusta muusta lähtöaineistosta (Uudenmaan ELY-keskus, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Tuusulan kunta) ei ilmennyt muita arvokkaita luontokohteita tai lajiesiintymiä.

3 MENETELMÄT

Luontoselvitys tehtiin asemakaavatarkkuudella soveltaen Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -oppaan (Söderman 2003) ohjeita. Työ painotettiin niihin lajeihin ja luontotyyppeihin, joiden säilyttämiseen on lainsäädännön tuomat velvoitteet.

Maastossa inventoitiin huomionarvoisten lintulajien sekä huomionarvoisten kasvilajien esiintyminen koko alueelta. Lisäksi selvitettiin arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen. Näitä ovat

- luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyypit
- vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset pienvesikohteet
- lajistollisesti merkittävät metsälain 10 §:n mukaiset elinympäristöt
- Suomessa uhanalaiset luontotyypit (Raunio ym. 2008a, b) sekä
- mahdolliset muut arvokkaat luontokohteet.

Piha-alueet jätettiin maastotöiden ulkopuolelle. Maastossa käytettiin GPS-paikanninta (Garmin 60Cx ja 62s), jolla luontokohteet ja lajien havaintopaikat voitiin paikantaa asemakaavoituksen kannalta riittävällä tarkkuudella.

3.1 Liito-oravainventointi

Liito-oravan esiintyminen selvitettiin kiertämällä alueen metsät läpi ja etsimällä liito-oravan jätöksiä Sierlan ym. (2004) ohjeiden mukaisesti. Jätöksiä etsittiin erityisesti kookkaiden haapojen, järeiden kuusten ja kolopuiden tyviltä. Liito-oravaselvityksen maastotyöt tehtiin 25.4.2014. Selvityksestä vastasi Pekka Routasuo.

3.2 Pesimälinnustoselvitys

Linnustoselvityksen tavoitteena oli arvioida pesimälinnuston kannalta arvokkaimpia kohteita ja antaa tarvittaessa suosituksia maankäytön suunnittelua varten. Pesimälinnusto inventoitiin kahteen laskentakierrokseen perustuvalla kartoituslaskennalla. Laskentapäivät olivat 20.5. ja 17.6.2014. Laskentapäivät olivat pääosin sateettomia ja heikkotuulisia, jälkimmäisen laskennan lopussa oli kylmää ja satoi rakeita. Laskennoissa koko alue kierrettiin kattavasti läpi niin, että mikään kohta ei jäänyt 50 metriä kauemmaksi kulkureitistä.

Laskennat tehtiin varhain aamulla Helsingin yliopiston eläinmuseon kartoituslaskentaohjeita (Koskimies & Väisänen 1988) noudattaen. Laskentojen aikana kirjattiin muistiin kaikki havaitut lintulajit, mutta yleisten lintujen yksilömääriä ei laskettu. Ns. huomionarvoisten lajien (uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit, lintudirektiivin liitteen I lajit, petolinnut, kanalinnut, tikat sekä lehtoja ja vanhoja metsiä suosivat lintulajit) havaintopaikat ja havainnon tyyppi (laulava koiras, pari jne.) merkittiin karttapohjalle.

Laskentakierroksia oli tieteelliseen linnustonseurantaan kehitettyjen ohjeiden suositusta vähemmän. Tämän vuoksi tulokset tulkittiin ns. maksimiperiaatteen mukaisesti, jolloin reviiriksi tulkittiin yksikin pesintään viittaava havainto lajille sopivassa ympäristössä. Paritulkinnoista jätettiin pois ylilentäneet linnut ja muut linnut, joiden ei oletettu pesivän alueella. Laskennoista vastasi Pekka Routasuo.

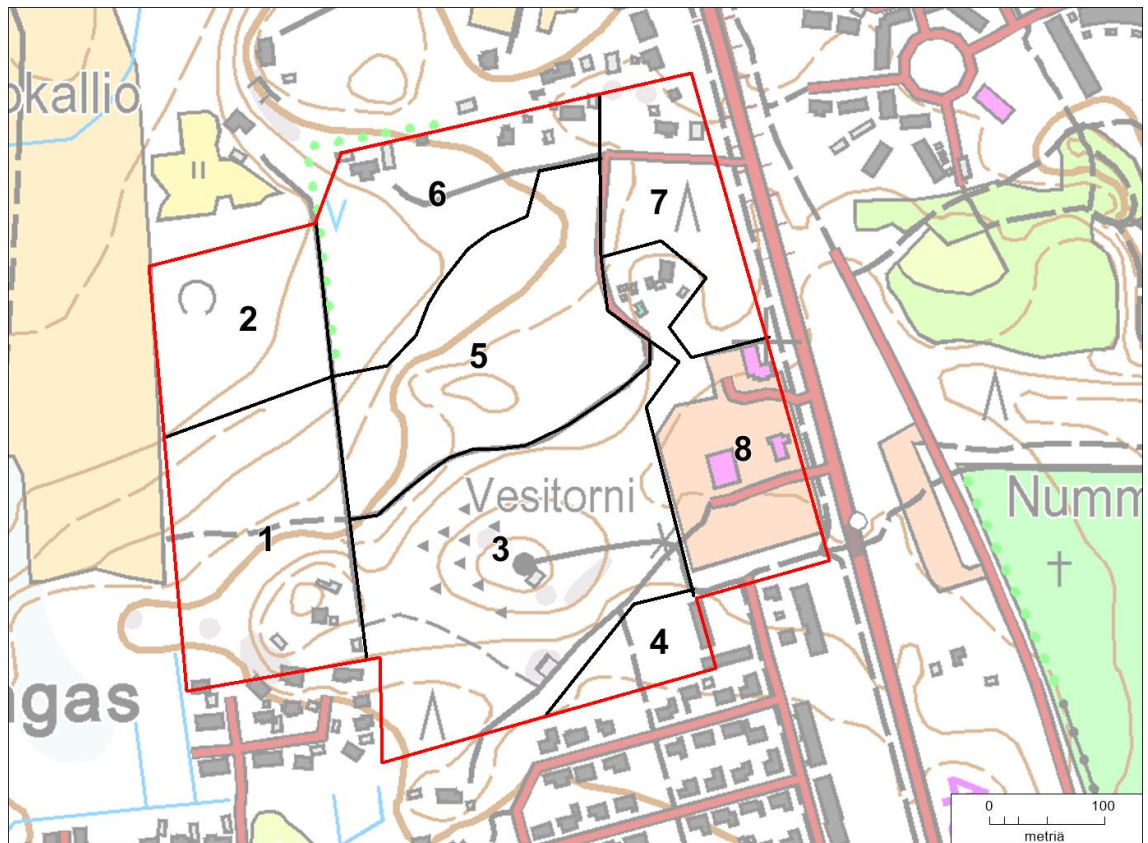
3.3 Lepakkoselvitys

Lepakkoselvityksen tarkoituksena oli selvittää alueen lepakkolajisto, paikallistaa tärkeät lepakoiden ruokailualueet, ruokailupaikoille johtavat lentoreitit sekä mahdolliset lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikat. Selvitys tehtiin reittikartoitusmenetelmällä. Kartoitusreitti noudatti teitä, polkuja ja muita helposti yöllä kuljettavia reittejä ja kattoi mahdollisimman hyvin lepakoille soveltuvat kohteet, joita ovat selvitysalueen metsäiset osat. Inventointikierros tehtiin touko–syyskuussa 2014 kolme kertaa (24.–25.5., 6.–7.7. ja 7.–8.9.2014). Kartoitusyöt olivat sateettomia, tyyniä ja lämpimiä ($> +10\text{ °C}$).

Kartoituskierroksilla liikuttiin rauhallisesti kartoitusreittiä pitkin ja kuulosteltiin lepakoita ultraäänidetektorilla (Pettersson 240x), joka muuttaa lepakoiden korkeataajuuksiset kaikuluotausäänet ihmiskorvin kuultaviksi. Selvityksessä käytettiin digitaalista tallenninta, joka tallensi tarvittaessa lepakoiden äänet muistikortille. Hyviltä vaikuttaneilla saalistusalueilla pysähdyttiin ja havainnoitiin lepakoita tarkemmin. Lepakkohavainnot kirjattiin muistiin ja merkittiin kartoille. Lepakoiden käyttämät alueet arvotettiin Suomen Lepakkotieteellisen Yhdistyksen ohjeen mukaisesti. Lepakkoselvityksestä vastasi Marko Vauhkonen.

3.4 Kasvillisuuden ja luontotyyppien inventointi

Selvitysalueen kasvillisuutta ja luontotyyppisiä inventoitiin 25.7.2014. Koko alue käveltiin kattavasti läpi lukuun ottamatta piha-alueita. Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitykseen kuuluivat biotooppikuvioiden mukainen osa-aluejako ja mahdollisten erityiskohteiden inventointi. Osa-alueilta kirjattiin muistiin luonnonolojen yleiskuvaus, runsaimmat kasvilajit ja mahdolliset vähäluokuiset lajit. Inventointitietojen perusteella arvioitiin, onko selvitysalueella luonnonsuojelulain, vesilain tai metsälain mukaisia kohteita tai muita säilyttämisen arvoisia luonnonympäristöjä. Kasvillisuus- ja luontotyyppi-inventoinnista vastasi Esa Lammi.

Kuva 2. Häriskiven selvitysalue kartta- ja ilmakuvapohjalla. Osa-alueiden numerointi on sama kuin tekstissä.

4 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue jaettiin luontotyyppien ja maankäytön perusteella kahdeksaan osa-alueeseen (kuva 2), joiden luonnonoloja kuvataan tässä luvussa.

Selvitysalueen lounaisosa (**kuvio 1**) on varttunutta, mutta harvennettua lehtomaisen kankaan sekametsää. Puusto on kuusivoittoista. Osa kuusista on melko järeitä. Sekapuuna kasvaa koivua, vähän haapaa ja kuvion kaakkoisosan mäellä myös mäntyä. Pienpuustona on koivua ja pihlajaa. Kenttäkerroksessa vallitsevat käenkaali, mustikka, metsäalvejuuri ja metsäkastikka. Kuvion länsireunassa alueen läpi kulkevan vanhan tien pohjoispuolella on tihkupintainen alue, jossa kasvaa suursaniaisia, mm. hiirenporrasta ja metsäalvejuurta. Alue saa kosteutensa vesitorninmäen pohjavesistä, mutta puroa tai noroa sinne ei johda. Kaakkoisosan kallio on karu, sammal- ja jäkäläpeitteinen. Kalliolle tyypillisiä kasvilajeja ovat myös metsälauha, puolukka ja kannerva. Kallion rinteet ovat kuusta ja mäntyä kasvavaa tuoretta kangasta.

Alueen luoteisosa (**kuvio 2**) on metsittynyttä peltoa. Länsiosan puustona on 20 metriä korkeaa istutuskoivikkoa (kuva 3). Muu kasvillisuus on kosteille niityille tyypillistä, mm. korpikastikkaa, mesiangervoa, metsäkortetta ja niityleinikkiä. Itäosassa kasvaa nuorempaa, 4–5 metrin korkuista lehtipuustoa, koivun lisäksi mm. tuomea, pihlajaa ja raitaa. Aluskasvillisuutena on runsaimmin mesiangervoa, vadelmaa, metsäkortetta ja metsäalvejuurta.

Kuva 3. Metsittynyttä peltoa selvitysalueen luoteisosassa.

Vesitorninmäen (**kuvio 3**) laki ja etelärinne ovat varttuvaa männikköä, joka muuttuu alarinteen puolella kuusikoksi. Sekapuuna kasvaa koivua ja pienpuustona koko alueella pihlajaa. Metsätyyppi muuttuu alarinteiden lehtomaisesta kankaasta (käenkaali, mustikka) ylärinteen tuoreeksi ja kuivahkoksi kankaaksi (mustikka, kielo, metsälauha, sananjalka). Aivan kuvion lounaiskulmassa on myös kosteapohjaisempi koivua ja haapaa kasvava alue, jossa kasvaa mm. valkovuokkoa, jänönsalaattia ja metsäkortetta.

Mäen laella sijainnut vesitorni on purettu. Tornin entinen pihamaa on vielä sorapintainen. Sen kasvilajistoon kuuluu mm. ketotuulenlento, karvas-kallioinen ja keltakannusruoho, jotka ovat soraisten joutomaakenttien pioneerilajeja. Mäen länsirinne on kivikkoinen (kuva 4) ja etelärinteellä on huomattavan suuri siirtolohkare (ks. luku 8). Pohjoisrinteen kuusikko on varttunut. Kuusikon luoteiskulmassa lähellä teiden risteystä on luonnontilainen lähde (ks. luku 8).

Vesitorninmäen kaakkoispuolella on pieni hiekkapintainen, metsittyvä alue (**kuvio 4**), joka ilmeisesti on entinen pihamaa. Kuviolla kasvaa nuorta lehtipuustoa ja mäntyä ja entisinä pihakasveina kaukasianmaksaruohoa ja pystykäenkaalia. Muu kasvillisuus on tyypillistä hiekkapintaisten metsänreunojen lajistoa, mm. kangasmaitikkaa, ahosuolaheinää ja nurmirölliä.

Kuva 4. Vesitorninmäen kivikkoista länsirinnettä.

Vesitorninmäen pohjoispuolella on harvennettua tuoreen ja lehtomaisen kankaan sekametsää (**kuvio 5**), jonka ylispuiksi on jätetty kookkaita kuusia, koivuja ja mäntyjä. Alueelle on harvennuksen jälkeen kasvanut tiheä pihlaja- ja koivuvesaikko. Kenttäkerros on heinittynyt. Metsäkastikan lisäksi siinä

kasvaa mm. mustikka, oravanmarjaa ja metsäalvejuurta. Kuvion pohjoisreunassa on pieni ala harventamatonta metsää, jossa kasvaa järeitä kuusia. Kenttäkerroksessa on mattomaisena kasvustona käenkaalia ja niukemmin mustikkaa, lillukkaa, metsätähteä ja metsäkastikkaa.

Selvitysalueen pohjoisreunaan tulevan tien varrella on asuinrakennuksia. Tien eteläpuolella (**kuvio 6**) on nuorta-varttuvaa lehtipuuvältaista metsää. Pienpuustona on nuoria kuusia. Alue on kosteapohjainen ja ainakin sen länsireuna on entistä niittyä. Kuivimmilla paikoilla kasvaa käenkaalia ja muita lehtomaisen kankaan lajeja. Kosteammilla paikoilla on mesiangervoa, maitohorsmaa, hiirenporrasta, rönsyleinikkiä ja pohjavesivaikutuksesta kertovaa suokeltoa. Kuvion länsireunassa on pihan laitaan kaivettu lampi, josta laskee kirkasvetinen oja länteen.

Selvitysalueen koillisosa (**kuvio 7**) on tuoreen-lehtomaisen kankaan kuusisekametsää. Kuvion eteläosaa on harvennettu kuusia poistamalla, mutta muu alue on melko tiheää kuusikkoa, jossa kasvaa sekapuuna mäntyä ja koivua. Aluskasvillisuudessa vallitsevat mustikka, käenkaali, ahomansikka ja paikoin kielo ja oravanmarja. Kuvion pohjoispäässä on asuinrakennuksia. Niiden länsipuolella tien pohjoispuolella on pieni tuoreen kankaan metsikkö, jonka puustona on mäntyä, koivua ja kuusta. Aluskasvillisuutena on mustikkaa, metsäkastikkaa ja sananjalkaa.

Kaakkoisosan piha-alue (**kuvio 8**) on osittain asvaltoitu ja osittain sorapintainen ja lähes kasviton. Piha-alueen kasvillisuutta ei selvitetty.

5 LIITO-ORAVA

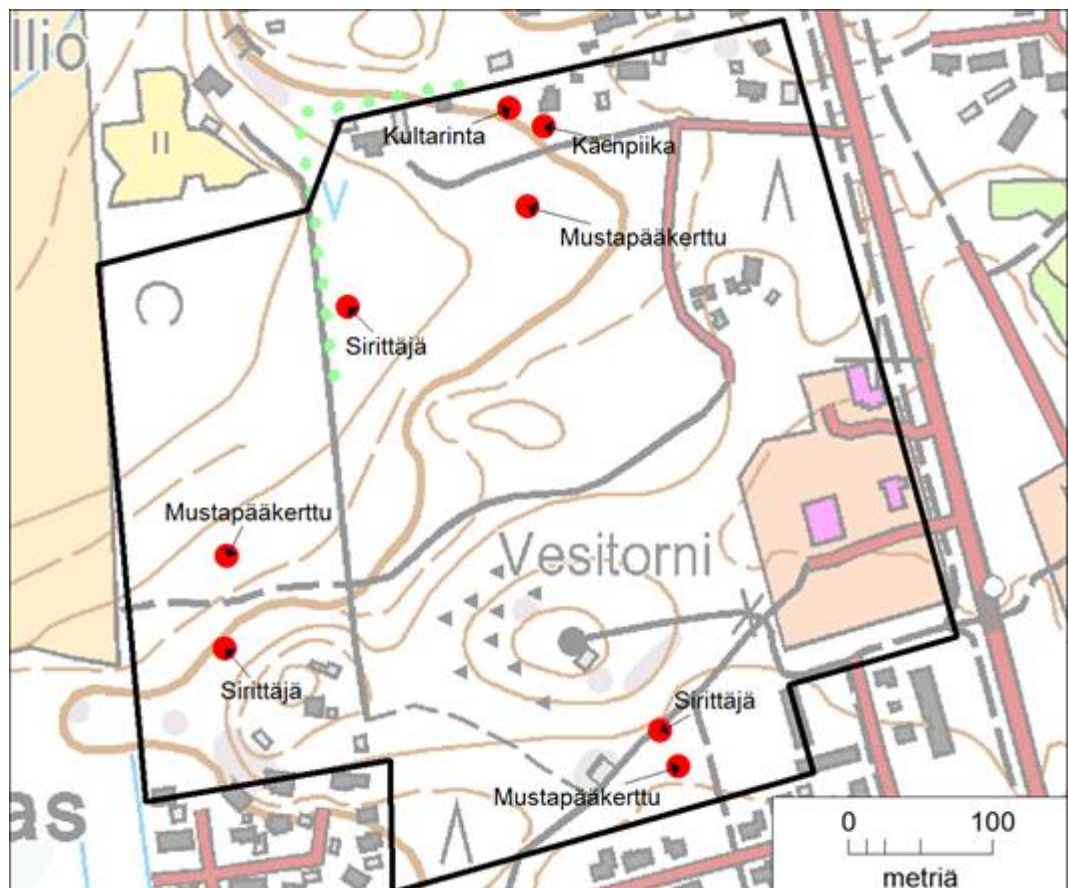
Selvitysalueelta ei löydetty merkkejä liito-oravasta. Häriskiven lähialueilta ei ole tiedossa aiempiakaan liito-oravahavaintoja. Selvitysalueen lounaisosan kuusivaltainen metsäkuvio (kuvio 1 lähiympäristöineen) olisi liito-oravalle sopivaa elinympäristöä, mutta se on melko eristyksissä muista metsäalueista. Pienet metsäkuviot eivät yksinään täytä liito-oravan vaatimuksia. Liito-oravaa ei keväällä 2013 tavattu myöskään Häriskiven itäpuolella sijaitsevilta Pajalan ja Anttilanrannan alueilta (Ympäristösuunnittelu Enviro 2014, Lammi ym. 2014). Liito-oravan esiintyminen Häriskiven selvitysalueella ei ole todennäköistä.

6 PESIMÄLINNUSTO

Alueella tehtiin pesintään viittaavia havaintoja 26 lintulajista (taulukko 1). Lajimäärä on melko pieni, mutta tavanomainen Häriskiven alueen kokoisille metsäalueille. Yli puolet havaituista lintulajeista on yleisiä metsälintuja, jotka tulevat toimeen monenlaisissa metsissä (harmaasieppo, kirjosisieppo, käpytikka, lehtokerttu, mustarastas, metsäkirvinen, pajulintu, peippo, punakylkirastas, punarinta, räkättirastas, sepelkyyhky, sinitiaainen, talitiaainen ja vihervarpunen). Vähälukuisempiin metsälintuihin kuuluivat kuusivaltaisia metsiä suosiva hippiäinen, kuusitiaainen ja närhi, mäntyvaltaisilla alueilla viihtyvä leppälintu sekä rehevissä lehtimetsissä elävät lajit kultarinta, mustapääkerttu ja sirittäjä. Pensaikkoisten ja puoliuukeiden maastojen lajeista tavattiin hernekerttu ja asuttujen alueiden lajeista harakka ja käenpiika.

Taulukko 1. Häriskiven selvitysalueen lintulaskennoissa v. 2014 havaitut lajit.

	20.5.	17.6.		20.5.	17.6.
harakka		X	mustarastas	X	X
harmaasieppo	X	X	närhi		X
hernekerttu	X		pajulintu	X	X
hippiäinen	X	X	peippo	X	X
kirjosieppo	X		punakylkirastas	X	X
kultarinta		X	punarinta	X	X
kuusitiainen	X	X	rautiainen	X	X
käenpiika	X		räkättirastas	X	X
käpytikka	X		sepelkyyhky	X	
lehtokerttu		X	sirittäjä	X	X
leppälintu	X	X	sinitiainen	X	
metsäkirvinen	X	X	talitiainen	X	X
mustapääkerttu	X	X	vihervarpunen	X	

Kuva 5. Vuoden 2014 lintulaskennoissa tavattujen huomionarvoisten lintulajien reviirit Häriskiven alueella.

6.1 Huomionarvoiset lajit

Alueella ei tavattu uhanalaisia lintulajeja. Käenpiika ja sirittäjä ovat silmälläpidettäviä (NT) lajeja (Rassi ym. 2010). Muita huomionarvoisia lajeja ovat kultarinta ja mustapääkerttu.

Käenpiika pesii lehti- ja sekametsissä usein peltojen, asutuksen tai hakkuiden pirstomilla seuduilla. Laji on taantunut voimakkaasti viime vuosikymmeninä ja se on arvioitu Suomessa silmälläpidettäväksi (NT; ks. Rassi ym. 2010). Selvitysalueella todettiin käenpiika 20.5. tehdyssä laskennassa, jolloin yksi koiras huuteli selvitysalueen pohjoisosassa (kuva 5).

Sirittäjä suosii tuoreita seka- ja lehtimetsiä, etenkin lehtomaisia koivikoita ja reheviä kuusikoita. Parhailla paikoilla sirittäjän reviereja voi olla useita melko pienelläkin alueella. Viime vuosina laji on harvinaistunut todennäköisesti talvehtimisalueiden muutoksien tai muuttomatalla tapahtuvan pyynnin takia. Sirittäjä se on arvioitu Suomessa silmälläpidettäväksi (NT; ks. Rassi ym. 2010) lajiksi. Laskentojen perusteella selvitysalueella on kolme sirittäjäreviiriä (kuva 5).

Kultarinta ja **mustapääkerttu** viihtyvät valoisissa lehtimetsissä ja lehtipuuvaltaisissa sekametsissä. Mustapääkerttua tavataan myös nuoremmissa metsissä sekä rehevissä pensaikoissa. Lajit eivät ole erityisen harvinaisia, mutta niiden esiintyminen kertoo monimuotoisesta elinympäristöstä. Kultarinta tavattiin selvitysalueen pohjoisosassa ja mustapääkerttuja kolmessa paikassa eri puolilla aluetta (kuva 5).

7 LEPAKOT

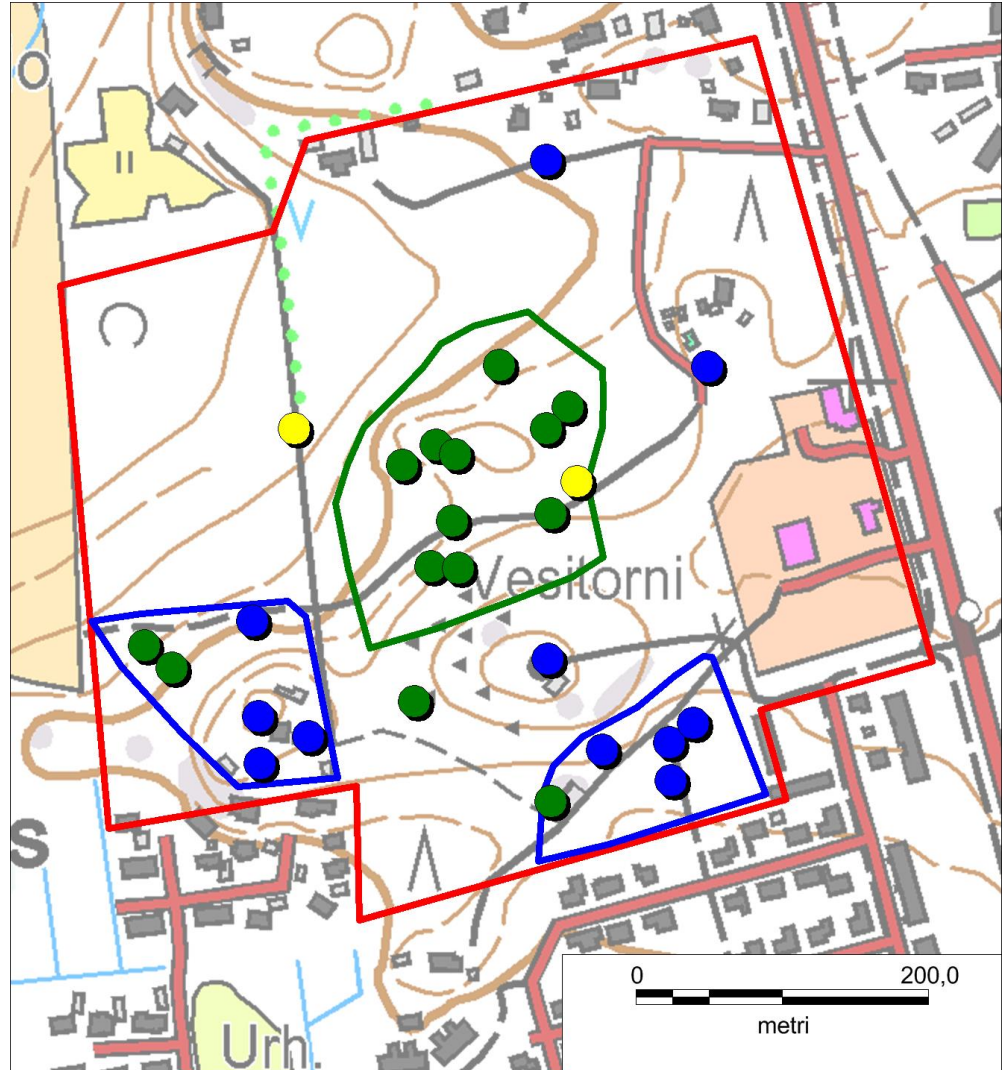
Häriskiven alueella havaittiin melko runsaasti lepakoita, mutta lajisto oli yksipuolinen. Siihen kuuluivat pohjanlepakko ja viiksi-/isoviiksisipiippa. Lepakoselvityksessä tehtyjen havaintojen paikat on merkitty kuvan 6 karttaan.

Pohjanlepakko on keskikokoinen lepakkolaji, jolle ominaisia elinympäristöjä ovat erilaiset metsäiset tai puustoiset kulttuurimaisemat myös kaupungeissa. Laji välttelee laajoja puuttomia alueita, mutta ruokailee usein aukeiden reunoissa. Pohjanlepakot saalistavat tyypillisesti yli viiden metrin tai jopa 20 metrin korkeudella maan pinnasta, usein puunlatvojen tasalla. Suomessa pohjanlepakkoa on tavattu pohjoisinta Lappia myöten ja se onkin yleisin ja runsain lepakkolajimme.

Pohjanlepakosta tehtiin kaksi yksittäistä havaintoa (touko- ja heinäkuussa) selvitysalueen pohjois- ja itäosassa. Havaintopaikat ovat piha-alueiden lähellä (kuva 6). Vesitornin läheisyydessä havaittiin yksi pohjanlepakko heinäkuussa.

Pohjanlepakkohavaintoja tehtiin runsaammin kahdella muulla alueella: Selvitysalueen lounaisosassa olevan pihapiirin ympäristössä havaittiin pohjanlepakoita kaikilla käyntikerroilla. Jos pihapiiriä olisi voitu inventoida tarkemmin, olisi havaintoja kertynyt todennäköisesti enemmänkin. Toinen pohjanlepakoiden suosima alue oli vesitornin kaakkoispuolella selvitysalueen

etelärajalla, jossa on aukkoista puustoa. Myös tällä alueella havaittiin pohjanlepakoita kaikilla käyntikerroilla.

Kuva 6. Vuoden 2014 lepakkoselvityksen havaintojen paikat. Sinisillä ympyröillä on merkitty pohjanlepakkohavainnot, vihreillä viiksi-/isoviiksisiippahavainnot ja keltaisilla ympyröillä siippalajista tehdyt havainnot. Luokan II lepakkoalue on rajattu vihreällä ja luokan III alueet sinisellä viivalla.

Viiksi- ja isoviiksisiippaa ei voida varmuudella erottaa toisistaan pelkän maastohavainnon perusteella. Molemmat ovat pienikokoisia, tyypillisesti metsissä tai niiden reunoilla ja pienillä aukioilla saalistavia lajeja. Viiksi-siippa suosii ilmeisesti isoviiksisiippaa enemmän kulttuuriympäristöjen metsiköitä. Loppukesällä viiksisiipt siirtyvät usein metsistä saalistamaan avoimemmilla alueilla, kuten rannoilla tai pihoidilla. Isoviiksisiippa on edellistä selvemmin metsälaji ja sitä voi tavata jopa mäntykankailla. Suomessa molempia lajeja tavataan maan etelä- ja keskiosissa ja ne ovat melko yleisiä.

Selvitysalueen keskiosan kuusivaltaisessa metsässä touko- ja heinäkuun käynneillä useita havaintoja viiksi-/isoviiksisiiptasta (kuva 6). Syyskuun käynnillä havaittiin enää yksi yksilö. Lisäksi heinäkuussa tehtiin kaksi

havaintoa vesitornin lounaispuolelta ja kaksi havaintoa selvitysalueen lounaisosasta läheltä alueen länsirajaa.

7.1 Lepakoille tärkeät alueet

Selvityksessä ei todettu lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja (luokan I kohteet; ks. Suomen Lepakkotieteellinen yhdistys 2012). Tällaisia saattaa kuitenkin olla alueen rakennuksissa, joita ei voitu tarkistaa tämän selvityksen yhteydessä. Viiksi-/isoviiksisiiippojen sekä pohjanlepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja voi sijaita myös selvitysalueen ulkopuolisissa rakennuksissa.

Arvoluokan II kohteeksi (tärkeä ruokailualue) katsottiin tulosten perusteella selvitysalueen keskellä sijaitseva kuusivaltainen alue (kuva 6), jossa havaittiin merkittävä määrä viiksi-/isoviiksisiiippoja.

Arvoluokkaan III kuuluviksi luokiteltiin kaksi muuta lepakoiden käyttämää aluetta, joilta tehtiin pohjanlepakosta ja viiksi-/isoviiksisiiipoista (kuva 6).

Alueella tavatut lepakot käyttivät ainakin jossain määrin siirtymäreitteinä teitä. Kapeat hiekkatiet sopivat siirtymäreiteiksi varsin hyvin, jos niitä reunustaa riittävän tiheä metsä. Koska selvitysalueen keskiosa on kokonaan metsää, on lepakoiden todennäköisesti mahdollista siirtyä päiväpiiloistaan saalistusalueille myös metsän sisällä.

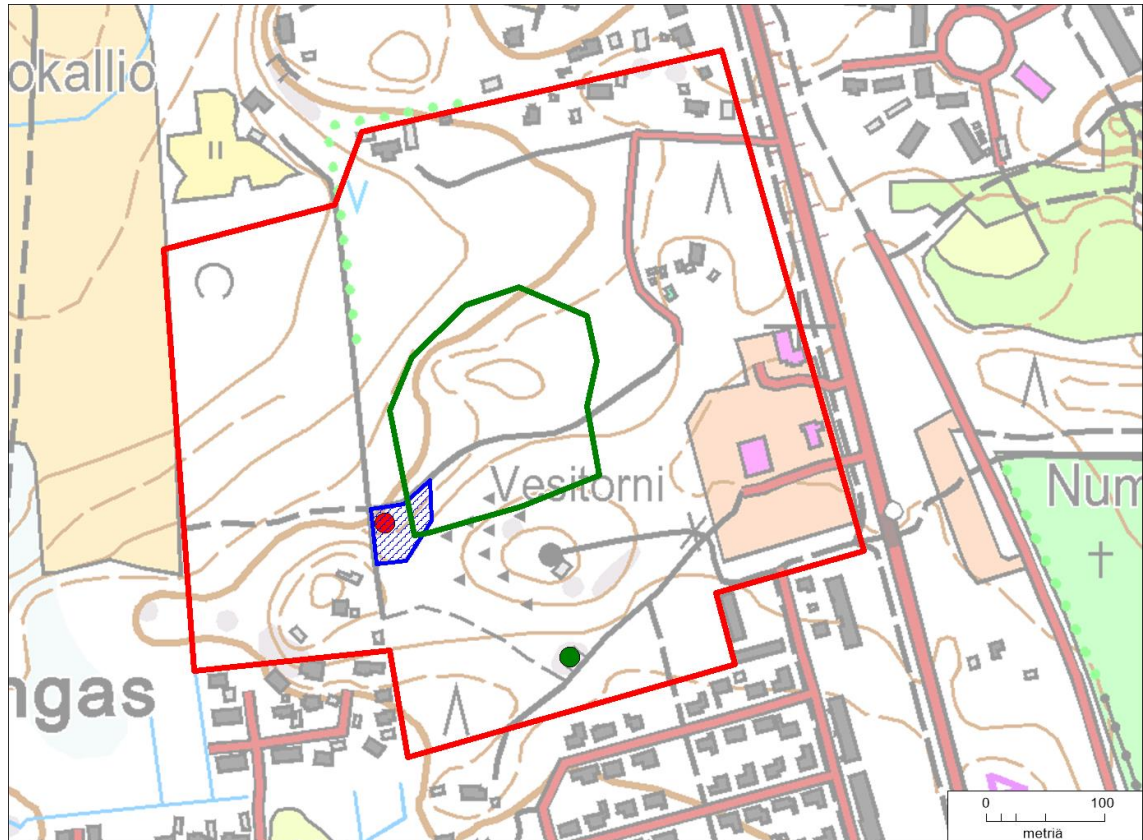
8 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet JA LAJIT

Häriskiven alueella ei ole luonnonsuojelualueita tai luonnonsuojelulain mukaan suojeltavia luontotyyppejä. Vesitorninmäen tyvellä sijaitseva lähde on vesilain mukaan suojeltava pienvesi. Alueella ei todettu uhanalaisia eläin- tai kasvilajeja (Rassi ym. 2010) tai uhanalaisia luontotyyppejä (Raunio ym. 2008a, b). Silmälläpidettävistä linnuista tavattiin käenpiika ja sirittäjä (ks. luku 6). Vesitorninmäen etelälaidalla oleva suuri siirtolohkare on säilyttämisen arvoinen geologinen kohde.

8.1 Häriskiven lähde

Vesitorninmäen luoteisrinteessä Sysimiiluntien risteyksen lähellä oleva (kuva 7) allikkolähde on vesilain 2 luvun 11 §:n tarkoittama luonnontilainen lähde, jonka luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Lähteen suuruus on noin 1,5 x 2,5 metriä. Lähde on kasvilajistoltaan vaatimaton, ja se oli kesällä 2014 pitkän sateettoman hellejakson aikana miltei kuiva.

Häriskiven lähde on kosteapohjaisen kuusikkorinteiden alareunassa. Lähteen säilyminen nykyisen kaltaisena edellyttää puuston hakkuiden välttämistä lähteen ympäristössä. Tarvittavaa suojavyöhykettä ei ole käytettävissä olevien tietojen perusteella mahdollista määrittellä aivan tarkoin. Jos lähiympäristössä ei tehdä mittavia, pohjaveden tasoon vaikuttavia toimia, lähteen turvaamiseksi riittänee Sysimiiluntieltä noin 70 metrin korkeustasoon ulottuvan, paikoin tihkupintaisen kuusikkorinteiden säästäminen (Lammi 2013). Suositeltava suojavyöhyke on merkitty kuvaan 7. Sen pinta-ala on 20 aaria.

Kuva 7. Häriskiven lähde (punainen piste) suoja-alueineen (sininen rajaus), II arvoluokan lepakkoalue (vihreä rajaus) sekä suuri siirtolohkare (vihreä piste).

8.1 Häriskiven siirtolohkare

Vesitorninmäen etelärinteessä hiekkatien varrella on noin neljän metrin korkuinen useaan osaan haljennut siirtolohkare (kuva raportin kannessa). Kookas siirtolohkare on säilyttämisen arvoinen geologinen kohde.

9 SUOSITUKSET

Häriskiven lähde suojavyöhykkeineen tulisi merkitä kaavaan säilytettäväksi kohteeksi (kaavamerkinäksi luo ja kaavamääräykseen ”säilytetään luonnontilaisen kaltaisena, ei puuston käsittelyä”). Siirtolohkare lähiympäristöinen merkitään myös säilytettäväksi kohteeksi.

Suomi liittyi Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS) vuonna 1999. Sopimus velvoittaa huolehtimaan lepakoiden suojelusta lainsäädännön kautta sekä tutkimusta ja kartoituksia lisäämällä. EUROBATS-sopimuksen mukaan luokan II alueiden arvo lepakoille on huomioitava maankäytössä. Luokan III alueita koskevia suosituksia ei sopimuksessa ole, joten ne on huomioitava maankäytössä mahdollisuuksien mukaan.

Luokkaan II kuuluva tärkeä lepakkoalue (kuva 7) tulisi säilyttää nykytilassaan. Varovainen pienpuuston käsittely tai esimerkiksi ulkoilupolun perustaminen eivät heikennä alueen merkitystä lepakoille. Alueella ruokailee eri-

tyisesti viiksisiippoja, jotka suosivat valaisemattomia metsäalueita ja välttävät valaistuja alueita. Mahdollisia reittejä ei tulisi valaista kesäkaudella (1.6.–31.8.). Luokkaan III kuuluvat alueet (kuva 6) voidaan huomioida kaavoituksessa mahdollisuuksien mukaan.

10 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Koskimies, P. & Väisänen, R. A.: 1988: Maalintujen kartoituslaskentaohjeet. – Teoksessa: Koskimies, P. & Väisänen, R. A. (toim.): Linnustonseurannan havainnointiohjeet. 2. painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki, ss. 58–70.
- Lammi, E. 2013: Hyrylän Häriskiven asemakaava-alueen lähteen suojelu-arvo. – Tuusulan kunnan tilaama lausunto, Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 1.8.2013.
- Lammi, E., Routasuo, P. & Vauhkonen, M. 2014: Anttilanranann luontoselvitys. – Julkaisematon raportti, Enviro ja Tuusulan kunta, 20.3.2014. 21 s + liite.
- Luontotieto Keiron Oy 2011: Tuusulan yleiskaava. Luontoselvitys 2011. – Tuusulan kunta. 80 s. + karttaliitteet.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.
- Suomen Lepakkotieteellinen Yhdistys 2012: Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. 7 s.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristö-opas 109:1–196.
- Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2014: Paijalan hautausmaan ympäristön luontoselvitys. – Julkaisematon raportti, Enviro ja Tuusulan kunta, 2.1.2014. 10 s.